

УДК 371.134/.378.147

Лариса ЗДАНЕВИЧ

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
м. Хмельницький, Україна
e-mail: larisazdan@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЛІЦ-ГРИ ЯК ІНТЕРАКТИВНОЇ ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З МАЙБУТНІМИ ВИХОВАТЕЛЯМИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Автор розкриває теоретичні підходи з даної проблеми, інтерпретує погляди інших дослідників. У статті запропоновано оригінальний адаптований варіант використання відомої гри Едварда де Бона «Шість капелюшків мислення». Розроблений підхід до організації практичного заняття зі студентами – майбутніми вихователями дітей дошкільного віку – дає позитивний результат за умови чіткого до-тримання інструкції викладачем. Пропонує результати власного експериментального дослідження, які підтверджують актуальність та практичну необхідність дослідження окремих питань.

Ключові слова: гра, підготовка, інтерактивні технології, майбутні вихователі, практичне за-няття.

Проблеми якісної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) до професійної діяльності завжди були актуальні, проте, якщо теоретичні підходи вже більш-менш висвітлено в дослідженнях сучасних авторів, то практичну складову розроблено дещо менше. Саме за цих причин є необхідність розробки нових методичних підходів, що, з одного боку, подолають відсутність спряженості в організації навчання окремих дисциплін, а з іншого, забезпечити єдність цих методичних підходів у змістовній та виховній ліній у процесі підготовки майбутніх вихователів. Дидактичні закономірності як універсальні явища є методологічними основами розвитку педагогіки вищої школи. У контексті нашого дослідження важливе значення має, насамперед, «закономірність взаємозв'язків у реальному житті» [2, 22]: взаємозв'язок суб'єктивних потреб майбутніх спеціалістів з об'єктивними актуальними і перспективними вимогами ринку праці, взаємозв'язок інтеграційних процесів системи вищої освіти та автономії закладів освіти, взаємозв'язок колективної навчальної діяльності студентів і індивідуальної діяльності окремого студента, взаємозв'язок індивідуальної, самостійної роботи з аудиторною роботою студента, взаємозв'язок вимог курсової системи навчання та індивідуальних потреб студентів у побудові власних траєкторій опанування навчальних дисциплін тощо.

Підготовка педагогічних кадрів, у тому числі і педагога дошкільного фаху, передусім, повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. На цьому акцентують, розглядаючи проблеми удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах неперервної освіти, різних аспектів фахового становлення майбутнього вихователя, Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківська, Е. Карпова, Л. Козак, К. Крутій, О. Кучерявий, І. Луценко, Н. Лисенко, Г. Підкурманна, Т. Поніманська, І. Рогальська-Ябло-нська, Т. Степанова, Г. Сухорукова та ін.

Увага науковців зосереджувалася і на професійній підготовці вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкової школи. Розглядалися теоретичні та методичні засади підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів (Ч. Корчинський, Н. Пічко, Т. Поніманська); формування пізнавальної самостійності майбутніх вихователів засобами інтелектуальної гри (В. Бенера); розвиток творчого потенціалу особистості вихователя (В. Лисовська); професійна підготовка студентів у ВНЗ (С. Балашова, О. Полякова, О. Тимчик); мовленнєва підготовка майбутніх вихователів (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Загородня, Н. Ємельянова, І. Луценко, Т. Котик, Т. Скалозуб та ін.); професійно-педагогічна діяльність вихователя (Л. Артемова, О. Богиніч, Л. Зданевич,

Ю. Косенко, Т. Поніманська, Л. Хоружа та ін.); підготовка вихователя до управлінської діяльності (Н. Денисенко, Г. Закорченна, Т. Понамаренко); екологічного виховання (Н. Лисенко); економічного виховання (Н. Грама, Г. Григоренко та ін.); роботи з неблагополучними сім'ями (Т. Жаровцева), до роботи з дезадаптованими дітьми (Л. Зданевич), розвиток методичної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах магістратури (І. Княжева); підготовка майбутніх вихователів дошкільної освіти в системі заочного навчання (В. Нестеренко) та ін. Ми переконані, що підготовка майбутнього вихователя дітей дошкільного віку з використанням інтерактивних технологій, маючи свою специфіку, ґрунтується на основних дидактичних принципах побудови процесу фахової підготовки у вищому навчальному закладі, що засвідчує здійснений нами аналіз наукових досліджень.

Діяльнісний підхід як дидактичний принцип вимагає на кожному етапі навчання у ВНЗ з'ясування та встановлення провідних пріоритетів у різноманітних видах діяльності студентів, урахування наявності різних рівнів одного і того ж виду діяльності для конкретних студентів. «Навчання через діяльність, як добре продуману та організовану сукупність дій, складається як основа системи та структури процесу» [2, 13]. Оригінальну концепцію навчальної діяльності запропонував В.В. Давидов. У процесі навчальної діяльності людина відтворює не тільки знання й уміння, але й саму здатність учитися, що виникла на певному етапі розвитку суспільства. Головним результатом навчальної діяльності у власному розумінні слова є формування в студента теоретичної свідомості й мислення. Саме від сформованості теоретичного мислення, що приходить на зміну мисленню емпіричному, залежить характер усіх знань, які здобуваються в ході подальшого навчання [3]. За визначенням І. І. Лясова, діяльність навчання є самозміною, саморозвитком суб'єкта, перетворенням його з того, хто не володів певними знаннями, уміннями, навичками, в того, хто ними оволодів [4]. Провідні вітчизняні та закордонні науковці присвятили дослідження психолого-педагогічним особливостям організації навчання у вищих закладах: А. М. Алексюк, С. І. Архангельський, Е. В. Бондаревська, Н. П. Волкова, Б. Л. Вульфсон, В. М. Галузинський, С. У. Гончаренко, Д. Дьюї, М. Б. Євтух, І. О. Зимня, С. І. Змейов, Б. І. Коротяєв, О.М. Леонт'єв, В. О. Михайловський, Н. Г. Ничкало, З. І. Слєпкань, О. М. Спірін, Л. О. Хоміч та ін., дидактичним основам розробки і впровадження інноваційних педагогічних технологій: І. І. Бабин, В. П. Безпалько,

В. І. Бондар, О. С. Гохберг, Р. С. Гуревич, А. М. Гуржій, М. І. Жалдак, Л. М. Журавська, А. С. Нісімчук, Р. Патора, О. М. Пехота, І. Ф. Прокopenко, Л. П. Пуховська, П. І. Сікорський, С. О. Сисоєва, О. В. Співаковський, Ф. О. Фрадкін, А. В. Хурторський, І. С. Якиманська та ін. Однак проблема навчання майбутніх вихователів у вітчизняній вищій школі досліджена недостатньо, цілеспрямовані дослідження лише розпочинаються.

Об'єктивна потреба і соціальне значення якій професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, необхідність удосконалення вищої освіти для забезпечення ефективної практичної діяльності майбутніх вихователів, недостатня теоретична розробленість і практична доцільність змісту, форм і методів навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів в умовах ВНЗ визначили мету статті, а саме: висвітлення досвіду організації та проведення практичних занять із майбутніми вихователями ЗДО на прикладі бліц-гри «Сім капелюшків мислення».

У практиці підготовки майбутніх вихователів разом із лекціями і семінарськими, широко використовуються практичні заняття, що проводяться в різній формі у відповідності зі специфічними особливостями викладання навчальних дисциплін. Терміну «практичні заняття» часто-густо надають надто широке тлумачення, розуміючи під ним усі заняття, що проводяться під керівництвом викладача і спрямовані на поглиблення науково-теоретичних знань і оволодіння певними методами роботи за тією чи іншою дисципліною навчального плану. До практичних занять із майбутніми вихователями ми відносимо не тільки вправи в рішенні завдань за загальнонауковими дисциплінами, але й заняття з психолого-педагогічних дисциплін. Практичні заняття є методом репродуктивного навчання, що забезпечує зв'язок теорії і практики, який сприяє виробленню в майбутніх вихователів умінь і навичок застосування знань, отриманих на лекціях і в ході самостійної роботи.

Метою практичних занять є: допомогти майбутнім вихователям систематизувати, закріпити і поглибити знання теоретичного характеру; навчити студентів бакалаврату прийомам вирішення практичних завдань, сприяти оволодінню навичками і вміннями виконання різних видів завдань; навчити їх працювати з книгою, документацією та схемами, користуватися довідковою та науковою літературою тощо; формувати вміння в майбутніх вихователів навчатися самостійно, тобто опановувати методи, способи і прийоми самонавчання, саморозвитку і самоконтролю.

Підготовка викладача до проведення практичного заняття охоплює: добір запитань, що контролюють знання і розуміння майбутніми вихователями теоретичного матеріалу, який було викладено на лекціях і вивчено ними самостійно; добір матеріалу для прикладів і вправ; підготовку висновків з вирішеного завдання, прикладів з практики, де зустрічаються завдання подібного виду, підсумкового виступу; розподіл часу, відведеного на заняття, на вирішення кожного завдання; добір ілюстративного матеріалу (плакатів, схем), необхідного для вирішення завдань, продумування розташування малюнків і записів на дошці, а також різного роду демонстрацій тощо. Практичне заняття проводиться, як правило, з навчальною групою, тому план на його проведення може і повинен ураховувати індивідуальні особливості майбутніх вихователів конкретної групи. На нашу думку, інтегрування традиційних форм роботи зі студентами бакалавріату з інтерактивними допомагає більш активно впроваджувати нові й новітні технології освіти, підвищувати професійну компетенцію кожного педагога.

Активні та інтерактивні моделі навчання базуються на впровадженні в процес навчання інноваційних методів: метод проблемного викладу, презентації, дискусії, кейс-стаді, робота в групах, метод мозкового штурму, метод критичного мислення, вікторини, міні-дослідження, ділові та рольові ігри, метод бліц-опитування, метод анкетування тощо. Сам процес передачі інформації побудовано на принципі взаємодії викладача і студента.

Визначимося, що «інтерактивне навчання» – це технології навчання, які дають можливість студентам та сприяють спільно, взаємно, обопільно та вкупі, жваво, енергійно й рухливо займатися під час навчального процесу. Основними критеріями інтерактивної моделі навчання є: можливість неформальній дискусії під час вільного викладу матеріалу, менша кількість традиційних за формою проведення лекцій, але більша – активних та інтерактивних форм проведення семінарів, ініціатива студентів, наявність групових завдань, що вимагають колективних зусиль, постійний контроль під час семестру, виконання письмових робіт тощо. Завдання інтерактивного навчання можна згрупувати в такий спосіб: підвищити інтерес майбутніх вихователів до дисципліни, що вивчається; наблизити навчання до практики повсякденного життя (шляхом формування навичок ефективної комунікації, адаптації до перемінних умов життя, навчання навичкам урегулювання конфліктів); навчити прийомам отримання нового знання.

Далі пропонуємо адаптовану нами технологію досить відомого ігротерапевтичного практикуму, автором якого є Едвард де Боно, відомий як дослідник механізмів творчості [1, 5]. Саме Едвард де Боно розробив свого часу метод, який допомагає в навчанні дітей і дорослих, учнів і студентів. Автор назвав свою роботу «Шість капелюхів мислення». Тим не менш, практика активного використання запропонованого методу в роботі зі студентами бакалавріату довела необхідність її адаптування до умов, в яких працюють сучасні педагоги ЗДО.

Едвард де Боно широко відомий як провідний фахівець у галузі розвитку мислення. Учений ввів в обіг поняття «латеральне мислення» (1967) – евристика у вирішенні проблем, якщо індивід намагається розглянути проблему з різних точок зору, а не намагається вирішити одним способом. Едвард де Боно розробив систему наукових методів розвитку в людини здібностей до активного творчого пошуку, які він називає «виваженим мисленням». Автором написано сорок п'ять книг, які перекладено на 27 мов світу. Саме він увів в практичну роботу термін «думки-капелюшки», які допомагають змінити образ думок. Мета цього методу – розкладання нашого мислення на складові частини, виділення в них шести основних типів, надання людині можливості в конкретний момент свідомо звертатися до обраного типу мислення, а не використовувати їх одночасно.

Позитивними якостями використання методу «Шести капелюхів мислення» Едварда де Боно можна назвати: надається реальна можливість зіграти чийсь роль; можна керувати своєю увагою; прийти до згоди з партнером; визначити правила гри тощо [1].

Концепцію шести «думок-капелюшків» спрямовано на вирішення двох основних завдань: забезпечити людині можливість «побороти розгартіш у мисленні»; удосконалення процесу мислення. Готуючи розробку цієї гри, ми дійшли висновку, що необхідно використати ще один капелюшок для керівника гри, яким буде викладач дисципліни. Зазначимо, що логічно бліц-гру проводити після розбору навчального кейса за темою майбутньої гри. Отже, у нашій інтерпретації – це бліц-гра «Сім капелюшків мислення», з додатковим кольором капелюшка і роллю для керівника гри, який теж може бути активним учасником (або спостерігачем в залежності від ситуації).

Уточнимо деякі суттєві моменти щодо організації та проведення цієї гри під час практичного заняття зі студентами – майбутніми вихователями. Бліц (від німецького Blitz – блискавка; блискавична гра) – гра, де на обдумування ходів студентам відводиться обмежений час; проводиться за

певними правилами, крім декількох, обумовлених специфікою. У бліц-грі «Сім капелюшків» пропонується незвичне завдання – висловити не свою думку, а можливий хід думок людини, яка «тут і зараз» володіє цим кольором капелюшка. Саме в цьому полягає «надзавдання» гри, яку ми пропонуємо для використання у процесі підготовки фахівців педагогічного профілю.

Авторський досвід роботи зі студентами бакалавріату доводить, що для бліц-гри слід пропонувати гострі дискусійні педагогічні ситуації, які необхідно не просто «проговорити», а знайти компромісне вирішення цієї проблеми. Дозволимо собі уточнення: без попередньої інформаційної підготовки така гра буде нагадувати дискусію досить емоційну за формою, але не глибоку за змістом. Найбільш важливим результатом запропонованої бліц-гри буде формування здатності об'єктивно оцінювати явища навколишнього середовища, моделювати різноманітні ситуації, а також складати прогноз їх розвитку. Отже, студенти «отримують» свій капелюшок за жеребкуванням і добирають собі команду.

Основні моменти такі: білий капелюшок – це збір фактів, цифр, безцінна інформація, статистика; чорний капелюшок – критичне мислення; жовтий капелюшок – оптимістичне мислення; червоний капелюшок – емоційне мислення; зелений капелюшок – творче, креативне мислення; синій капелюшок – продуктивне керування процесом мислення.

Останній капелюшок ми пропонуємо вибрати коричневого кольору для керівника (викладача) гри, так як коричневий колір (і всі його відтінки – колір землі) вважають найкращим ті, хто твердо і впевнено став на ноги. Люди, які відчувають тягу до нього, цінують традиції, сім'ю. Отже, той, хто буде керувати бліц-грою, перш за все, повинен знати психологію роботи з групою студентів, уміти знаходити «обхідні шляхи», вести дискусію і вміти її завершити. Нагадаємо, що керівнику гри не можна переходити на монолог, так як бліц-гра від цього багато втратить, а діалог завжди продуктивніше, ніж монолог, особливо, якщо власник коричневого капелюшка вміє використовувати метод Сократа. Зауважимо, що використання методу Сократа саме для проведення такого типу ігор зі студентами буде найбільш ефективним, так як необхідно думку, яку висловлюють гравці, «розчленувати» на маленькі ланцюжки, а потім будь-яку запропонувати у формі запитання, яке вже передбачає коротку, просту, і найголовніше – передбачувану відповідь. На нашу думку, саме цього і повинен досягти керівник гри, тобто перехопити ініціативу і поживати гру.

Позитивною якістю методу Сократа є те, що викладач дисципліни може утримувати увагу всіх учасників, не давати можливості відволікатися, стежить за логікою гри, а найголовніше – підводить власників капелюшків до самостійних висновків тощо. Запропонуємо декілька тем для бліц-гри «Сім капелюшків мислення», які в практиці нашої роботи виявилися найбільш ефективними: «Деадаптація дитини дошкільного віку: важковихованність чи поведінка дитини-індиго», «Інноваційні процеси в дошкільній освіті: реалія чи утопія?», «Пізнавальні здібності дитини: інтелектуальна перевага чи затримка розвитку?» тощо.

Отже, ми запропонували лише каркас бліц-гри для майбутніх вихователів «Сім капелюшків мислення», який можна змінювати, конструювати в залежності від потреб певної дисципліни, завдань тощо.

Тим не менш, нагадаємо, що є і правила цієї гри, які ми вдосконалили під час відпрацювання бліц-ігор. По-перше, існує певний порядок «примірювання» капелюшків. Пропонуємо починати завжди з білого капелюшка, власник (або власники) якого завжди пропонує лише послідовність подій, «голі» факти (можна використати дані, що були в навчальному кейсі). Так, для розгортання теми щодо дезадаптації дітей дошкільного віку, ми запропонуємо декілька цифр, які свідчили про кількість такої категорії дітей, визначення дефініцій статті тощо. На протизагу цим даним, як правило, полярні статистичні дані (обов'язково підкріплені фактами, що опубліковані в журналах, у монографіях), спонукають до висловлювань «власників капелюшків», особливо – чорного. Зауважимо, що авторська практика проведення такого роду бліц-ігор засвідчує необхідність жорсткого контролю з боку викладача («коричневий капелюшок») за послідовністю ведення полілогу. Ні в якому разі не слід надавати слово власнику чорного капелюшка, так як після «вибуху чорних емоцій» досить важко відновити сприятливі умови для конструктивного вирішення проблеми.

По-друге, пропонуємо таку послідовність надання слова власникам капелюшків: перший – білий капелюшок, останній – синій (мудрість, позитивні висновки з ситуації). За чорним капелюшком обов'язково має висловитися власник жовтого (інтелігентність, конструктивізм). У будь-якому випадку, керівник бліц-гри повинен «йти від групи студентів», з якою він працює, тому послідовність висловлювань власників капелюшків може бути кожного разу інша, але перший і останній завжди – білий і синій.

Готуючи бліц-гру зі студентами, ми завжди нагадували викладачам, що їхня поведінка має бути нейтральною, незалежною, без оціночних інтонацій, тому завдання досить важливе – допомогти учасникам гри побачити ситуацію з іншого боку, виокремити в ній не тільки негативне, а й позитивне, зробити висновки. Можна також запропонувати організаторам такої бліц-гри призначити два-три незалежних експерта, які будуть фіксувати конструктивні пропозиції, зауваження тощо, заради подальшого обговорення. Ми пропонуємо також завершувати гру підбиттям підсумків, оголошенням найбільш реальних конструктивних пропозицій учасників гри, можливо, оцінюванням внеску кожного студента в розгортання гри та оцінюванням використаних знань та вмінь під час дискусії.

Одним з варіантів бліц-гри «Сім капелюшків мислення» може бути зміна капелюшків – один і той же учасник «приміряє» на себе різного кольору капелюшки і відповідно – різні способи мислення. Зауважимо, що такий варіант найбільш продуктивним буде за умов роботи з невеликою групою учасників, наприклад, із магістрантами (7–9 осіб).

Ми запропонували один із варіантів бліц-гри, як адаптованого практикуму, тим не менш, зазначимо, що організація практичної роботи зі студентами бакалавріату передбачає досить значну роз-

біжність у сценаріях реалізації такої форми проведення гри. На нашу думку, причиною невдач може бути недостатня компетентність гравців (власників капелюшків), необізнаність, незнання проблеми, яка запропонована для обговорення. Тому, найбільш вдалим буде проведення такого типу бліц-ігор після теоретичних семінарів, колоквиумів і т.п. Разом із тим, можна запропонувати попередню підготовку студентів (керівників мікрогруп – майбутніх «власників капелюшків»), які будуть «вести» свою групу до запланованого результату. Бажано, щоб члени групи не знали про підготовлених гравців, тоді емоційність гри буде досить напруженою, а результативність використаних теоретичних знань високою.

Організація і проведення такого роду ігор для майбутніх вихователів латентно впливає на формування комунікативної компетенції учасників гри, а також дає можливість викладачеві психолого-педагогічних дисциплін вирішити і навчальні цілі – з'ясувати особистісні характеристики мовлення майбутніх педагогів; продовжувати формування студентського колективу, створення психологічної установки. На нашу думку, ще одним важливим позитивним моментом для керівника бліц-гри є його особиста адаптація до форм інтерактивного навчання, можливість ще раз переконатися на практиці у своїх комунікативних здібностях.

Список використаних джерел

1. Боно Э. Шесть шляп мышления / пер. с англ. / Э. Боно. – Мн.: «Попурри», 2006. – 208 с.
2. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія: Навчальний посібник. / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
3. Давыдов В. В. Учебная деятельность: состояние и проблемы исследования / В. В. Давыдов // Вопросы психологии. – 1991. – № 6. – С. 5–14.
4. Ильясов И. И. Структура процесса учения / И. И. Ильясов. – М.: Наука, 1986. – С. 19–134.
5. Пришепа Т. А. Шесть шляп мышления: технология разработки и оценки инновационных идей при обучении школьников проектированию. // Эйдос.ру: интернет-журнал [Электронный ресурс]. – 2007. – 30 сентября. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-19.htm>.
6. References
7. Bono E. (2006). Shest shliap mishleniya / per. s anhl. / E. Bono. – Мн.: «Popurry». – 208 s [in Russian].
8. Haluzynskiy V. M. (1995). Pedagogika: teoriia ta istoriia: Navchalnyi posibnyk. / V. M. Haluzynskiy, M. B. Yevtukh. – К.: Vyshcha shkola. – 237 [in Ukrainian].
9. Davydov V. V. (1991). Uchebnaia deiatelnost: sostoianye y problemi yssledovaniya / V. V. Davydov // Voprosy psikhologhoyu. – # 6. – S. 5–14 [in Russian].
10. Yliasov Y. Y. (1986). Struktura protsessy ucheniya / Y. Y. Yliasov. – М.: Nauka. – S. 19–134 [in Russian].
11. Pryshepa T. A. (2007). Shest shliap mishleniya: tekhnolohiya razrabotky y otsenky ynnovatsyonnykh ydei pry obuchenyy shkolnykov proektyrovanyiu. // Eidos.ru: ynternet-zhurnal [Elektronnyi resurs]. – 30 sentiabria. – Rezhym dostupa: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-19.htm> [in Russian].

Зданевич Л. Особенности использования блиц-игры как интерактивной формы проведения практического занятия с будущими воспитателями учреждений дошкольного образования

Автор раскрывает теоретические подходы по данной проблеме, интерпретирует взгляды других исследователей. В статье предложен оригинальный адаптированный вариант использования известной игры Эдварда де Боно «Шесть шляп мышления». Разработанный подход к организации практического занятия со студентами – будущими воспитателями детей дошкольного возраста – дает положительный результат при условии четкого соблюдения инструкции преподавателем. Автором предложены результаты собственного экспериментального исследования, подтверждающие актуальность и практическую необходимость исследования отдельных вопросов.

Ключевые слова: игра, подготовка, интерактивные технологии, будущие воспитатели, практическое занятие.

Zdanievych L. Peculiarities of using blitz-game as interactive form of conducting practical training with the future kindergarteners at pre-school educational establishments

The article reveals the actual problem of preparing future specialists for the work with children of pre-school age. It is noted that the training of pedagogical staff, including the pedagogue of pre-school specialty, should first of all meet the requirements of the present, because it is the first educational link, on which the level of education and decorum of the future generation depends. The focus is on the fact that the preparation of the future kindergartener of pre-school age children using interactive game technologies, having its own specificity, is based on the main didactic principles of constructing the process of professional training in the higher educational institution. It has been cleared out that "interactive learning" is a learning technology that enables students to contribute to the joint, energetic and mobile engagement during the educational process. The main criteria and tasks of the interactive model of education have been characterized, the attention is focused on the concept of blitz-game, its features and structure have been revealed.

The original adapted version of using the famous game by Edward de Bono "Six Hats of Thinking" has been proposed. It is mentioned that the worked out approach to the organization of practical classes with students gives positive result under the conditions of strict following the instructions by the teacher. The positive qualities of using this method is that children have real opportunity to play someone's role, where one can manage own attention, come to the agreement with the partner, determine the rules of the game, etc. The concept of six "thought-hats" is aims at solving two main tasks: to provide the person with the opportunity "to overcome the mess in thinking" and to improve the thinking process. The author mentions that it is logical to conduct the blitz-game after the analysis of the training case on the theme of the future game. While preparing to the game, we came to the conclusion that it is necessary to use one more bonnet for the game leader, who will be the teacher of the discipline.

It is concluded that the organization and carrying out of such kind of games for the future kindergarteners latently affects the formation of communicative competence of the participants of the game, and also allows the teacher of psychological-pedagogical disciplines to solve the educational goals – to find out the personal characteristics of speech of the future pedagogues; to continue the formation of students' collective, to create psychological setting. In our opinion, another important positive moment for the leader of the blitz-game is his or her personal adaptation to the forms of interactive learning, the ability once again to be convinced in practice in communicative abilities.

Key Words: game, training, interactive technologies, future kindergarteners, practical lessons.

Стаття надійшла до редколегії 10.02.2018

УДК 377.041-044.332:78

Валентина ІВАНОВА

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва
Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
м. Миколаїв, Україна
e-mail: ivanovavalleon@gmail.com*

**ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДОГО МУЗИКАНТА
ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ**

У статті досліджені питання адаптації випускників навчальних закладів культури і мистецтв на ринку праці, у культурно-освітньому соціумі, до професійної діяльності як умова успішної творчої самореалізації. Охарактеризовані тотожність і протиріччя понять «адаптація» і «самореалізація». Вивчені навчально-виховні можливості навчального закладу з підготовки випускників у ході навчального процесу і початкової практики до професійної музичної діяльності. Узагальнено особистий педагогічний досвід автора.

Ключові слова: музичне мистецтво, професійна адаптація, творча самореалізація, виконавська діяльність, навчальна практика.

З часу проголошення незалежності України розпочалися радикальні зміни в усіх сферах суспільного життя. Музична культура переживає непростий період «переоцінки цінностей», що характеризується зниженням планки естетичних за-

питів, споживацьким ставленням до музики, втраченою авторитету музично-творчої і музично-педагогічної діяльності. Як наслідок, багатий виховний і просвітницький потенціал музичного мистецтва залишається не затребуваним.